

100 år siden:

Noen tannlegeaktualiteter

Av tannlege Torstein Harbo

Vi har i De Odontologiske Samlinger på Det odontologiske fakultet i Oslo en gammel utklippbok i A4-format. Utklippene er samlet av en kollega, sannsynligvis en Oslostannlege, vi vet bare ikke hvem.

Utklippene er fra 1890-årene og frem til omtrent 1910, å dømme etter avisutklipp med datoer og håndskrevne datoer. Det finnes utklipp innlimt i boken av artikler og annonser fra Tidende, fra andre tidsskrifter, fra aviser, hjemlige, svenske og danske. Videre trykte program, sanger og menyer fra foreningsmøter, jubileumstilstelninger og kollegers jubileer. Den som har klippet ut og samlet disse trykksakene, har hatt en viss sans for det bisarre.

Mye er interessant og morsom lesning. De første åtte sidene er fylt av utklippede småannonser fra tannleger som i dagspressen gjør oppmerksom på sin eksistens.

Noen eksempler på annonser: «For at mindre bemidlede kan faa indsat tænder billig uden at henvende sig på tandklinikkerne og tjene som prøveklud for elever, indsættes kunstige tænder fra kr. 2 pr. tand hos Tandlæge Sigurd Myhre, Carl Johans gade 20».

Videre: «Tandæge Dr. A. Fridman fra Philadelphia «Crown-and Bridge-work». Kroner af Guld reises paa Rødder af Jæksler. Kroner af hvid emaljesubstans reises paa Rødder af Fortænder saavel som Kindtænder. Broarbeide – hvorved Plade undgaaes – udføres efter nyeste amerikanske Metoder, saavel som selvstendig Metode. Guldplomberinger indsættes i kunstige saavel som naturlige Tænder. Smertefri Tand-

udtrækning med og uden bedøvelse. 10–11 Fm., Carl Joh gd 45. Obs! Mine kunstige tænder garanteres at være fuldstændig lig naturlige. Ingen skal kunne sige Dem at de ere indsatte. Obs! Moderate priser.»

Annonce: «Frithjof Thue, Tandlæge. Drammensveien 2 III, tlf. 6041. Kontortid 9–2 & 4–6. Obs. Forretningsfolk modtages udenom kontortiden. Udført arbeide garanteres.»

Og se denne: «Fru tandlæge von Krogh, Universitetsgaden 16 I har gjenoptaget pianoundervisningen. Reference: Fru Nissen». Videre i annonsen: «Tandlægeelev kan faa undervisning hos tandlæge von Krogh, Universitetsgd. 16 I. Efter flyttetid utvidede lokaler, et af de største, lyseste og mest tempererede laboratorier. Kvindelig elev foretrekkes, fordi kvindelig tekniker haves.»

Annonce: «Da det fra mange hold er mig meddelt, at jeg ansees for at anvende stive Priser, oplyses, at jeg udfører Plomber og Tandindsætninger fra kr. 2 og opover efter behov og Smag. Tandlæge Krogh, Ruseløkveien 4.» (Det var i Oslo rundt forrige århundreskifte tre tannleger med navnet von Krogh, de var brødre, to av dem født i Tromsø.)

Det var flere interesser blant kollegene: «Bokseundervisning. Nytt begynder- og fortsættelsesperti begynder omkring 15.ds. Adgangskort hos L. H. Hagen og co. og stud. dent. scient. B. Bühring Dehli, Colletsst. 9 II»

Også en annonse: «Tandlæge. Øwre. Nytorvet 8 tlf. 13882, 8–2 og 4 1/2–7 1/2. 3 aarig utdannelse ved Statens Tandlægeinstitut efter nyeste plan. Tandindsætning paa plate, stifttænder,

krone- og broarbeider. Plombering og uttrækning smertefrit.»

Annonce: «Advarsel. Ingen maa betroes noget i min Hustrus eller mit Navn, da vi herfor ikke er ansvarlig. Tandl. Sandbord, Tlf. 3211, mell. K. 10 og 1.»

En annen variant: «Tandlæge Nanna Ring, Thv. Meyersgd. 34. Specialitet: Tadindsætning. Alm. Praksis. Huller for Ørenringe stikkes smertefrit.»

Og se denne: «Tandlæge Galtungs kontorer. Broen-Strømsø-Drammen. Telefoner 415 kontoret, 1015 privat Fast ansat tandlæge for Drammen, Lier, Skoger, Sande, Drammens arb. og Aassidens brugsarbf., kredssykekasser---. Tandtrækningskontoret 9–2 og 4–7. tandlæge Galtung, assistent J. Evensen. Plomberingskontoret 9–2 og 4–7. Tandlæge Galtung og tandlæge Halfd. Horne, assistent E. Johansen. Tandindsætningskontoret 9–2 og 4–7. Tandlæge C. Braathen og tandlæge Ingv. Bøe, assistent E. Ramberg. Tandteknikere J. Uhl og G. Pettersen. Udstyr og Varer fra de 3 største Verdensfirmaer: S.S.White, Ash og søn samt Justi. NB. Jeg anvender kun norske autoriserede Tandlæger og ikke som enkelte af mine konkurrenter benytter danske, ikke norsk autoriserede tandlæger hvilke ikke har nogensomhelst ret eller lov iflg. norsk medicinallov til at anvende bedøvning verken ved plombering eller udtrækning. Jeg

anvender kun norske autoriserede tandlæger, Tandlæge J. Galtung. Broen – Strømsø – Drammen. Telefoner kontoret 415, privat 1015. Tandudtrækning 1 kr. pr tand. NB. Eneste tandlæge i Drammen og omliggende byer, der er uafhængig af tandlægeforeningens priser. Har ikke gaat med på den af tandlægeforeningen forlangte prisforhøielse. Garantert arbeide. 1ste klases materialer. Bedøvning.»

(Denne annonse illustrerer striden mellom NTF og Johan Galtung, (tidl 1.viseformann NTF), beskrevet i Arne Sollunds bok, «NTF 100 år» s. 84–90.)

Ingen av de utklippede annonsene ovenfor er påført datum, og bare enkelte av artiklene. Den første datum funnet, er fra en utklippet artikkel i Verdens Gang 1.10.1898.

Artikkel, NTFs Tidende: (sept. 1911) «Kredssygekassen og Tandlægerne. «Da der endnu ikke er truffet nogen fast Overenskomst mellem Kredssygekassen og Tandlægerne, gjøres Medlemmerne bekendt med, at der indtil videre er Adgang til at faa Tænder, der direkte skyldes Tandpine, udtrukne hos vistnok alle Kristianiatandlæger for Kredssygekassens Regning. -- Det har beklagelsesvis vist seg at en herboende Tandlæge har omsendt Plakater til byens Fabriker m.v., hvori der reklameres med, at vedkommende Tandlæge udfører Udtrækning for Kredssygekassens Regning. Dette kan bibringe Folk den tanke, at det er ham alene, som kan arbeide for Kredssygekassens Regning, og jeg ved af personlig Erfaring, at Plakaterne er blitt misforstaaet paa den Maade. -- ». Kristiania den 13. Septbr. 1911. Victor Nielsen-Sæther. Nytt innlegg: «-- Hvem er det som har

sendt rundt disse Plakater?» Underskrevet: «Flere tandlæger». 15de Sept. 1911. Neste utklipp: «--da Kristiania Tandlægeforenings Bestyrelse nu kjender Vedkommendes navn, finder jeg det riktigst at oppebie, hva Foreningens bestyrelse i Anledningen vil foretage.» V.N-S.

Fra Nedenes Tidende, Risør. Aug. 1902, to annonser (*Austagder fylke het Nedenes Amt til 1919*) : «Prisnedsættelse. Da collega Bjørnsgaard efter forudgaaende conference negter at holde paa Søndenfjeldske Tandlægemødes stipulerede priser, nedsætter jeg fra i dag ogsaa mine til det laveste, som noen kan arbeide for. Risør 1ste august 1902. Tandlæge Svensen.» Like under: «Tandlæge Bjørnsgaard arbeider fra i dag ligesaa billig som collega Svensen.»

3.5.1910, fra NTF: «Den norske Tandlægeforening vil gjennom sin Bestyrelse overrekke Roosevelt (Theodore) en adresse, hvori man uttrykker sin Taknemlighet for alt, hva Standen skylder den amerikanske Tandlægevidenskab.»

I denne utklippetsboken er det en rekke innlegg fra dagspressen om «Kjennerudin»-saken som er omskrevet i Arne Sollunds bok: «NTF gjennom 100 år» s. 67. Utklipp fra Morgenbladet 29.05.06: «Kjennerudin» er Navnet på et middel til Lokalbedøvelser, opfundet af Tandlæge Reichborn-Kjennerud i Kristiansand ---». R-K skal selv ha kalt preparatet «Nopain». Han solgte bruksretten til grupper og enkelttannleger her tillands og i Sverige, noe som voldte mye rabalder, med innlegg ogsaa i dagspressen

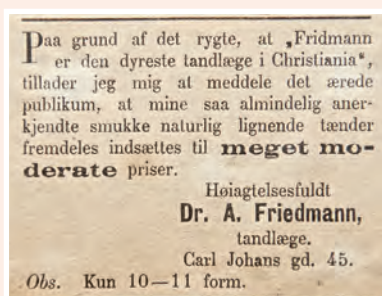
Fra dagspresse: Ved en Patient: «Tandleie og Renslighed. Den Norske Tandlægeforenings Kvaksalverkomite er i Morgenbladets No.19 fremkommen med en betimelig Advarsel mod Kvaksalvere – «der lokker med en falsk Tandlægetitel eller ved anden utilbørlig Reklame»

--Tror den ærede komite, at alle examinerede Tandlæger strengt overholder de raadende Love for en gjen-

nemført Desinfeksjon af sine Instrumenter og Apparater? – Dessverre, her maa nok svares Nei! --». Svar fra NTFs kvakksalverkomite: «Herr Redaktør! -- «Med mit udstrakte Kjendskab til norske Tandlæger tør jeg trygt forsikre Pubikum om, at Indsenderen farer med uefterrettelig tale. At han har truffet en Enkelt, der var mindre renslig, faar vi vel tro – sannsynligvis har det været en Kvaksalver. For øvrig er der jo brodne kar i alle Lande – der findes urenlige Vaskerkoner, slette Politikere, vankunnige Lærere, ja, endog Vrøvlhoveder, der skriver i Aviser. -- Undertiden vasker endog kvakksalvere sig. Endelig råder jeg Lægmanden til, at han, naar han trænger det – hva hyppig synes at være tilfældet – henvender sig til en virkelig Tandlæge – de er renslige. Og dermed siger jeg ham for stedse Farvel. Ærb. Victor Nielsen Sæthe.» Likevel – den samme V. N-S. har en lengere artikkel i Morgenbladet 12.1.1904 hvor han kraftig advarer publikum mot kvakksalvere og hva skade de kan gjøre. Sitat: «Kvakksalveren mangler Kundskaber og er ikke i Besiddelse af eller kan skaffe sig de nødvendige Medikamenter. Da forarsager «Behandling» ikke sjelden alvorlige Forviklinger med Betændelser i Kjæven, vansirede Ar, ja tilmed Død.»

«Om Tandpine.» Innlegg i Verdens Gang, 12.10.1902: «-- Er Aarsagen Kongestion til Tandten, kan koldt vand virke udmærket. Det kan jeg bevidne af egen erfaring. -- Er Aarsagen at Pulpaen i Tændernes Hulhed er angreben af Nekrose (Koldbrand) og den derved udviklede Gas ikke faar undvige, fordi Tandhulen endnu dækkes af et lag Bensubstans, maa man søge Tandlægen. Med sit Bor gjennembryder han det dækkende Benlag, Gasen undviger. I samme nu forsvinder

Smerten.» Brevskriveren angir rheumatisme som hyppig årsak til tannpine, og anbefaler Aspirin. «Da det ikke er giftig, kan det vistnok erholdes i Haandkjøb.» T. Engelskjøn, Nerve-læge»

Det vakte en viss oppsikt rundt 1913 at en 24 år gammel tannlege, Harald Holbæk-Hansen skulle ha oppdaget «den bacille, der sandsynligvis forårsager den frygtede tandsygdøm «pyorrhæa alveolaris». En svensk tannlege betegner iflg. Aftonbladet oppdagelsen som «bosch», en annen finner det «lite sandsynlig, at der kunde bli gjort en slik opdagelse i en saadan avkrok av verden».

I denne utklippsboken er der en hel rekke sanger til ulike private og forenings-anledninger. En er «lokalvise» sunget af forfatteren på tandlægeforeningens aarsmøde 23de Oktober 1897 «ved sexaen». Melodien: Fallera. Ved John Fermann f. 1867. Det er en vise på 35 vers med hyllest og ironier over fremtredende menn i foreningen. (*«sexa», kommer fra svensk, kveldsmåltid (eg. kl. seks) i foreninger el.l.*)

10. februar 1906 ble det holdt fest for Ole Smith Housken ved hans 25-årsjubileum som tannlege. Sangen til anledningen begynte slik: «Den mørke stribe paa vor Kyst, den fostret har en Mand, hvis Verk betyr Kultur--». «Uvenner har han heldigvis -- hver brav Mand har det tidt. Hans virke blant Kolleger er dog som Venskaps-Kit». Fra siste vers: «Smith-Housken er en brav og dyktig Mand, en pryd for

Slægt og Venner, en Hæder for sin stand -- » Ole Smith Housken (1854–1917) var en ener i vår forening. Han ble tre ganger valgt til formann i tiden 1890 til 1909. Hans mange verv og oppgaver i vår og andre nasjonale og internasjonale tannlegeforeninger fyller en hel side i Nils Bjerkes bok «Norske tannleger» fra 1934. Han var også en av tre givere av Pilestredet 19 til NTF. (Den gården mange vil huske som Norsk Dental Depots gård.) De to andre givene var Hans Olaf Heide (den ene av tre brødre tannleger) og den legendariske foreningsmann Peder Wang Norderud (far til «vår» Rolf W.N.)

Selveste Christian Krogh har et langt intervju med og tegning av Anders Sandvig i Verdens Gang animert av sin venn, maleren Karl Uchermann. Sandvig beskrives som landets flinkeste tannlege. Krogh har opsøkt Sandvig på hans kontor og fått demonstrert Sandvigs oppfinnelse, aluminiumsprotesen. «Men hvorfor, Hr. Sandvig, bor De paa et saa lidet sted som Lillehammer?» «Jeg kom tilfældigvis derop for min Helbreds Skyld, likte mig godt og saa blev jeg der. Lillehammer er et dejligt Sted, som er i sterk Opkomst. Der er mange Penge paa Lillehammer.»

Avisinnlegg: En Gut med 60 Tænder! Den 9-aarige Israel Mez, beskjæftiger stærkt flere amerikanske Blade. Bladene fortæller, at Tænderne sidder i flere – hele fem – Rader bag hverandre, saa at den lille Israel skamferer sin

Tunge, hver gang han skal tygge. Han bruker tre Timer til sin Fokost, fortæller hans Moder, og Bladerne forsikrer, at tandlægerne rett som det er trækker ud de overflødige Tænder. Men de voxer lige fort frem igjen, bare større og stærkere. Det er for tiden svært varmt i Amerika.»

To Osloaviser har 17.6.1906 beskrevet en ballongferd ut fra Kontraskjæret med ballongen «Skandinav» eiet og ført av nordmannen Francesco Cetti på hans 130de oppstigning. En av tre passasjerer var tannlege Herman Brun. Ferden gikk først mot nord, sand ble kastet ut for ikke å havne i byens gater, fortelles det. Ballongferden gikk så sydover til over Nesoddlandet, så nordøstover og holdt på å gå i vannet. «Lidt efter lidt ble Ballonen halet i Land paa Ramborgøen af et par hundrede Mennesker, som med den største Interesse og Beredvillighed ydede sin Assistance.»

